

Sędzia

261201

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Sędzia, zaliczany do grona prawników, zajmuje się wymierzaniem sprawiedliwości, czyli ferowaniem wyroków. Po zaznajomieniu się z aktami sprawy, która wpłynęła do sądu, po wysłuchaniu zeznań świadków i wyjaśnień oskarżonych, po zapoznaniu się z dowodami oraz wynikami ekspertyz musi podjąć właściwą decyzję w oparciu o przepisy prawa: uznając winę oskarżonego o popełnienie przestępstwa wymierzyć mu sprawiedliwą karę lub uwolnić go od zarzutów, gdy uzna, że brakuje dostatecznych dowodów winy.

Sędziowie w swoich decyzjach są niezawisli i podlegają wyłącznie ustawom. Od wydanych przez nich wyroków strony mogą odwołać się do sądu wyższej instancji.

Ponieważ rodzaj wnoszonych spraw jest bardzo różnorodny, dlatego sądy podzielone są na wydziały, w których, odpowiednio, rozpoznawane są sprawy z zakresu: prawa karnego, prawa cywilnego, prawa rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

Od tego, w którym sądzie i wydziale sędzia pracuje, zależą czynności, jakie wykonuje przy prowadzeniu spraw. Na przykład przy oskarżeniu o popełnienie najcięższych przestępstw (zabójstw, napadów z bronią w ręku), sędzia sądu wojewódzkiego wysłuchuje prokuratora (czasami oskarżycieli posiłkowych), obrońców (prywatnych lub z urzędu), świadków, ewentualnie ofiar i oskarżonych. Aby uznać czyjaś winę lub niewinność, musi także zapoznać się z dowodami oraz prawidłowością postępowania organów ścigania (policji, prokuratury, UOP). Niekiedy niezbędne jest także poznanie opinii biegłego - eksperta w danej dziedzinie, który potrafi ocenić bardziej skomplikowane, niezrozumiałe dla niewtajemniczonych zagadnienia.

Biorąc pod uwagę zeznania, akt oskarżenia, opinie biegłych i punkt widzenia obrony sędziowie muszą wydać sprawiedliwy wyrok. Taki, który opierając się na obowiązującym prawie będzie również uwzględniał indywidualne cechy każdego przypadku.

Sędziowie sądów rejonowych wykonują podobne czynności, tyle że rozpatrują lżejsze sprawy z rejonu, który podlega właściwości danego sądu. Dodatkowo sędziowie sądów rejonowych, głównie z wydziałów karnych, podejmują decyzję o zatrzymaniu osób podejrzanych o popełnienie czynów karalnych w areszcie tymczasowym na okres dłuższy niż 48 godzin.

Ponadto część sędziów (z wydziałów rodzinnych i opiekuńczych) ma za zadanie ocenić, czy słusznie umieszczono jakąś osobę w szpitalu psychiatrycznym wbrew jej woli. W takim wypadku sędzia udaje się do szpitala i na miejscu zapoznaje się z opinią lekarzy i dokumentacją.

Poza wypowiedziami ustnymi w czasie czynności procesowych czy ogłaszania wyroku na sali sądowej sędziowie muszą jeszcze wypowiadać się pisemnie, tzn. pisać

uzasadnienia swoich orzeczeń lub decyzji np. o odroczeniu sprawy.

Występując na sali sądowej sędzia zakłada togę, która jest jego strojem urzędowym, a także symbolem powagi sądu. Musi zatem dbać o to, aby stający przed sądem tej powagi nie naruszali.

Do obowiązków sędziego należy także informowanie uczestników postępowania o ich prawach i obowiązkach. Musi także czuwać nad prawidłowym obiegiem dokumentacji oraz należytym i terminowym wykonaniem zarządzeń.

Środowisko pracy

materialne środowisko pracy

Sędzia pracuje głównie w budynku sądu. Przede wszystkim na sali rozpraw, gdzie odbywają się sesje. Drugim miejscem jego pracy jest pokój sędziów, gdzie między innymi czyta akta spraw i opracowuje uzasadnienia orzeczeń.

Część sędziów - m.in. z sądów rodzinnych - musi niekiedy opuszczać budynki sądów i udawać się np. do szpitali psychiatrycznych czy domów dziecka.

Poważną uciążliwością pomieszczeń sądowych jest słabe oświetlenie, powodujące konieczność stałego korzystania ze sztucznych źródeł światła.

warunki społeczne

Sędziowie pracują zarówno indywidualnie, jak i grupowo, w trzy- i pięcioosobowych składach sędziowskich. Wymagana jest od nich umiejętność samodzielnego podejmowania odpowiedzialnych decyzji. Łatwość porozumiewania się z innymi jest również niezbędną cechą, gdyż sędziowie na co dzień stykają się z wieloma ludźmi i ich poważnymi problemami. Takie sytuacje muszą rodzić konflikty, a i wydawane przez sąd wyroki, decydujące o czyichś dalszych losach, nie zawsze spotykają się ze zrozumieniem.

warunki organizacyjne

Sędziowie nie mają stałych godzin pracy. Terminy rozpraw wyznaczają przewodniczący wydziałów, a czas pozostałych prac organizują sobie samodzielnie. Zajęcia te na ogół przypadają w dzień, wyjątek stanowią sędziowie, decydujący o zastosowaniu wobec podejrzanych tymczasowego aresztu.

Podejmowane przez sędziów decyzje są niezależne i samodzielne. Uchylić lub zmienić je może sąd wyższej instancji w wyniku zażalenia lub apelacji którejś ze stron lub prokuratury. Praca sędziego jest administracyjnie nadzorowana przez prezesa sądu, który jednak nie może np. ingerować w treść wydawanych wyroków, natomiast ściślejszą kontrolą objęta jest praca asesorów i aplikantów sądowych.

Pewne czynności w tym zawodzie trzeba wykonywać trzymając się ściśle ustalonej procedury i słownictwa. Natomiast rzetelne podejście do prowadzonych spraw, ze względu na ich wielość i różnorodność, nakazuje odrębne ich traktowanie i wydawanie wyroków stosownych do okoliczności każdego przypadku.

Wymagania psychologiczne

Na sali sądowej sędziowie na co dzień stykają się z ludźmi, o losach których decydują, wydając wyrok. Dlatego warunkiem prawidłowego rozpoznania sprawy oraz jej sprawiedliwego rozstrzygnięcia jest umiejętność nawiązywania kontaktu i właściwego postępowania z ludźmi. Przydatna jest także umiejętność wczucia się w sytuację i problemy innej osoby. Z tym, że zrozumienie innych nie oznacza akceptacji każdego ich zachowania czy czynu.

Na sali sądowej niejednokrotnie dochodzi do dramatycznych sytuacji, nad którymi sędzia musi umieć zapanować, podejmując szybkie i właściwe decyzje. Nie może także dawać wyrazu własnemu zdenerwowaniu, irytacji czy znudzeniu. Musi być zatem odporny emocjonalnie i umieć panować nad sobą.

Analizując całą sytuację musi bardzo wytrwale, cierpliwie i drobiazgowo badać każdy szczegół, aby czegoś nie pominąć, wyrządzając tym samym krzywdę którejś ze stron.

Sędzia nie może ulegać naciskom zewnętrznym, ale kierując się wymogami prawa i opierając na dostarczonych dowodach jest zobowiązany wydać sprawiedliwy wyrok, zgodnie z własną wiedzą i poczuciem uczciwości.

Na tym właśnie polega jego społeczno-moralna odpowiedzialność zawodowa.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Większość czynności sędziego wykonywana jest w pozycji siedzącej, dlatego jego pracę zalicza się do lekkich. Nie ma specjalnych wymagań jeżeli chodzi o budowę ciała, ale są pewne ograniczenia dla osób niepełnosprawnych, np. z dysfunkcją kończyn górnych. Również wzrok i słuch odgrywają znaczącą rolę, gdyż trzeba czytać akta, oglądać dowody rzeczowe w sprawie itd. Toteż wada wzroku nie dająca się skorygować za pomocą okularów wyklucza możliwość pracy w tym zawodzie.

Sędziowie najczęściej używają głosu, dlatego jego narządy narażone są na schorzenia. Podobnie jak układ nerwowy, ze względu na stałe napięcie emocjonalne towarzyszące pracy.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Ranga zawodu sędziego powoduje, że kandydat do pracy, zanim przywdzieje czarną togę i zasiądzie za stołem sędziowskim, musi spełnić wiele wymagań.

Pierwszym jest ukończenie studiów uniwersyteckich na wydziale prawa i administracji oraz uzyskanie tytułu magistra prawa.

Sporym osiągnięciem jest samo dostanie się na te studia, gdyż na egzaminach trzeba pokonać od kilku do kilkunastu innych kandydatów. Następnie trzeba pomyślnie zdać egzamin na aplikację sędziowską, aby po dwóch latach zakończyć ją zdanym egzaminem sędziowskim. Dostanie się na taką aplikację, która jest formą praktycznej nauki zawodu, znowu wymaga nie lada wysiłku.

To jeszcze nie wszystko. Po zakończeniu aplikacji trzeba w praktyce nauczyć się stosować wyuczone przepisy prawa, tym razem na stanowisku asesora. Najdalej po

dwóch latach powinno się otrzymać nominację sędziowską. W przeciwnym wypadku - pora pomyśleć o zmianie zawodu.

Jest jeszcze kilka warunków otrzymania nominacji sędziowskiej, której dokonuje osobiście prezydent RP: trzeba mieć ukończone 26 lat, posiadać obywatelstwo polskie i korzystać z pełni praw cywilnych i obywatelskich. Trzeba też być nieskazitelnego charakteru.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

W zawodzie sędziego istnieją duże możliwości awansu, który dla asesora zaczyna się nominacją sędziowską. Pierwszym szczeblem kariery zawodowej jest stanowisko sędziego sądu rejonowego. W ramach sądu rejonowego można także pełnić funkcję przewodniczącego wydziału, wiceprezesa lub prezesa sądu. Kolejnym etapem jest stanowisko sędziego sądu wojewódzkiego, a następnym - sędziego sądu apelacyjnego. W obu tych sądach możliwe jest pełnienie takich samych funkcji, jak w sądzie rejonowym. Szczytem kariery zawodowej jest praca w Sądzie Najwyższym lub Ministerstwie Sprawiedliwości.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

Pracę w zawodzie sędziego może podjąć osoba, która ukończyła 26 lat - decyduje o tym przepis prawa o ustroju sądów powszechnych, natomiast górną granicę stanowi wiek emerytalny. Pomędzy tymi granicami możliwe jest podjęcie pracy przez tych, którzy w późniejszym wieku ukończyli studia, odbyli dwuletnią aplikację, zdali egzamin sędziowski lub prokuratorski i pracowali jako asesory. Nie ma też przeszkód, aby powrócić do zawodu po dłuższej przerwie.

Możliwości zatrudnienia

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

Zawody pokrewne

prokurator

adwokat

radca prawny

notariusz

komornik sądowy

kurator

Polecana literatura

Czeczot Z., Tomaszewski T., Kryminalistyka ogólna, Wydawnictwo Comer 1996

Prawo o ustroju sądów powszechnych, Wydawnictwo Grand Gamma 1995,